

BİBLİYOGRAFYA :

Şüşterî, *eş-Savârimü'l-mührika fi nakdi's-Savâ'iki'l-muhrika* (nşr. Celâleddin el-Hüseynî), Tahran 1367/1326, neşredenin girişi; a.mlf., *eş-Sehâbü'l-mu'tîr fi tefsiri âyeti't-tahîr* (nşr. Hüdâ Câsim M. Ebû Tabre, *Türâşünâ*, X/38-39 içinde), Kum 1415, neşredenin girişi, s. 407-413; Abdülkâdir el-Bedâünî, *Muntakhabu't-tawârikh* (trc. Sir Wolseley Haig), Delhi 1986, III, 193-196; Hür el-Âmilî, *Emelü'l-âmil* (nşr. Ahmed el-Hüseynî), Bağdad 1385/1965, s. 336-337; Abdullah Efendi el-İsfahânî, *Riyâzü'l-'ulemâ' ve hiyâzü'l-fuzalâ'* (nşr. Ahmed el-Hüseynî), Kum 1401, V, 265-275; Hânsârî, *Ravzâtü'l-cennât* (nşr. Esedullah İsmâiliyyân), Kum, ts. (Mektebet-i İsmâiliyyân), VIII, 159-161; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 133, 533, 739-740, 970; II, 207, 303, 607-608, 941; Âgâ Büzürg-i Tahrânî, *eż-Zer'â ilâ teşânî-fi's-Şî'a*, Necef-Tahran 1355-98, I, 290-291; VIII, 251; XV, 93-94; XIX, 370; XXI, 76-77; M. Ali Müderris, *Reyhânetü'l-edeb*, Tebriz, ts. (Çâphâne-i Şafak), III, 384-387; Hânâbâ, *Fihrist*, IV, 4523-4524, 4771; a.mlf., *Fihrist-i Kitâbhâ-yi Çâpi-yi 'Arabî*, Tahran 1344 hş., s. 280-281, 423, 554, 593; Zübeyd Ahmed, *el-Âdâbü'l-'Arabiyye*, II, 358-359, 426; Sâlihîyye, *el-Mu'cemü's-şâmil*, I, 247-248; A'yânü's-Şî'a, X, 228-230; Kays Âl-i Kays, *el-İrânîyyûn*, III, 378-390; Abdülhay el-Hasenî, *Nüzhetü'l-havâtir*, Beyrut 1420/1999, V, 658-659; M. Hidayet Hosain, "Nür Allâh", *El'* (İng.), VIII, 123-124; Şehîdî Sâlihî, "Tüsterî Mar'âşî", *DMT*, IV, 251-252.

AHMET ÖZEL

ŞÜŞTERİYYE

(الشُّشْتَرِيَّة)

Ebü'l-Hasan Ali
b. Abdullah eş-Şüşterî'ye
(ö. 668/1269)
nisbet edilen bir tarikat
(bk. TARİKAT).

ŞÜTTÂRİYYE

(الشُّطْرِيَّة)

Abdullah-ı Şüttârî'ye
(ö. 832/1428-29)
nisbet edilen bir tarikat
(bk. ABDULLAH-ı ŞÜTTÂRÎ).

ŞÜYÛİYYE

(bk. SOSYALİZM).

ŞÜZÜRÜ'Z-ZEHEB

(شذور الذهب)

İbn Hişâm en-Nahvî'nin
(ö. 761/1360)
nahve dair eseri.

Tam adı *Şüzürü'z-zeheb fi ma'rifeti kelâmi'l-'Arab*'dir. Müellif, uygunluk döneminde kaleme aldığı eserinin çok muhtasar olduğunu görerek *Şerhu Şüzürü'z-*

zeheb fi ma'rifeti kelâmi'l-'Arab adıyla kapsamlı bir şerh yazmış ve kitap asıl önemini bu şerhten sonra kazanmıştır. İbn Hişâm, *Şüzürü'z-zeheb*'de *Ka'trû'n-nedâ* ve *el-Elfiyye* şerhinde (*Evdahu'l-mesâlik*) uyguladığı yöntemden farklı bir yöntem izlemiştir. Bir mukaddime ile on beş bölümden (bab) meydana gelen eserin başında kelime ve çeşitlerinden bahsedildikten sonra sırasıyla şu bölümlere yer verilmiştir: 1. İ'rab: Tanımı, lafzî, takdirî ve mahallî i'rab. 2. Binâ: Mebnîlik, sükûn veya nâibi, fetha yahut nâibi, zamme veya nâibi, kesre üzere mebnî olanlar. 3. Nekre isim. 4. Ma'rifenin çeşitleri. 5. Merfûât: Fâil, nâib-i fâil gibi on merfû çeşidi. 6. Mensûbât: Mef'ûl çeşitleriyle hal, temyiz, müstesna gibi on beş mensûb çeşidi. 7. Mecrurât: Harf-i cer, izâfet ve mücâverre ile mecrur olma durumları. 8. Meczûmât: Meczûm muzari ve cezm edatları. 9. Fiilin amel etmesi: Fiilin ref' ve nasb ameli. 10. Fiil gibi amel eden isimler: Masdar, ism-i fâil gibi on ismin amel etme durumları. 11. Tenâzü': Ma'mûlün kendisinden önce gelen âmillerden hangisine ait olduğu meselesi. 12. İştigal: Önce geçen bir ismin zamiriyle âmilin meşgul olması. 13. Tevâbi': İ'rabî önceki bir kelimeye tâbi olan tekit, na't, atf-ı beyân, bedel ve atf-ı nesak. Bu bağlamda bir fasıl altında münâdânın tâbî olan kelime veya terkip ele alınmıştır. 14. Gayri münсарif: Kesre ve tenvin almayan mu'reb isimler. 15. Aded: Sayılarla temyizlerinin i'rabı.

Şüzürü'z-zeheb'de Sîbeveyhi'den beri devam eden kelimenin isim, fiil, harf (edat) ve i'rab taksimine mukabil mebnî, mu'reb, âmil meselelerine ağırlık verilmesi, mebnîlerin özgün bir taksime tâbi tutulması, şerhte yer alan doyurucu ara bilgiler (istitratlar) eserin ve şerhin orijinal yönlerini oluşturur. Bunun dışında diğer eserlerinden farklı olarak kitabın şerhinde konuların çok daha geniş bilgiler verilerek açıklanması, bazı Kur'an âyetleriyle ilgili i'rab bilgilerine yer verilmesi, şâhid beyitler konusundaki açıklamalar İbn Hişâm'ın eserine ve şerhine ayrı bir önem kazandırmıştır. Şerhin kaynakları arasında İbn Mâlik'in *İkmâlü'l-'Umde* (kendi eseri *'Umdetü'l-hâfız ve 'uddetü'l-lâfız* için yazdığı tetimme), aynı müellifin *Teshîlü'l-Fevâ'id* ve *tekmîlü'l-Makâşid* ve *Şerhu İkmâli'l-'Umde*'si, Vâhidî'nin *el-Vasî'î* (tefsir), Muhammed b. İbrâhim el-Mehdevî'nin *Şerhu'l-Hidâye*'si, Mevhub b. Ahmed el-Cevâlikî'nin *Tekmiletü İşlâhî mâ tağleţu fihi'l-'âmm*e adlı eseri, İbn Usfûr el-İşbî-

lî'nin *el-Muḳarrib*'i ve İbn Cinnî'nin *el-Muḫteṣeb*'i gibi eserler zikredilmektedir. Sözlerine ve görüşlerine yer verilip tartışılan dil âlimleri ise Sîbeveyhi, Ali b. Hamza el-Kisâî, Yahyâ b. Ziyâd el-Ferrâ, Ahfeş el-Evsat, İbnü's-Serrâc, Ebû Ali el-Fârisî, Zemaḫşerî, İbnü'l-Habbâz (Ahmed b. Hüseyin), İbnü'l-Hâcib ve İbn Mâlik et-Tâi gibi önemli şahsiyetlerdir.

Birçok kütüphanede yazma nüshaları bulunan *Şerhu Şüzürü'z-zeheb*'in (bk. Brockelmann, *GAL*, II, 30; *Suppl.*, II, 19-20; *Fihrisü'l-kütübi'l-mevcûde*, IV, 219-224) ilk baskısı Bulak'ta yapılmış (1253), daha sonra özellikle Kahire, Bulak ve İstanbul'da defalarca basılmıştır. Eserin ilk ilmî neşri, bazı not ve açıklamalarla birlikte Abdülmüteâl es-Saîdî tarafından *Şezerât 'alâ Şerhi Şüzürü'z-zeheb* adıyla gerçekleştirilmiştir (Kahire 1946). Daha sonra kitabı kendisinin yazdığı şevâhid şerhi *Muntehe'l-ereb* ile birlikte Muhammed Muhyiddin Abdülhamîd neşretmiştir (Kahire 1355, 1374, 1377). Muhammed Seyyid el-Kîlânî, bir mukaddime ve Muhammed b. Muhammed el-Emîr es-Sünbâvî ile Muhammed b. Ubâde el-Adevî'nin hâşiyelerinden yararlanarak ilâve ettiği notlarla eseri *el-İfâde min hâşiyeteyi'l-Emîr ve 'Ubâde 'alâ Şerhi Şüzürü'z-zeheb* adıyla yayımlamıştır (Kahire 1960). Birçok dil ve edebiyat âlimi *Şüzürü'z-zeheb* ve şerhiyle ilgili olarak şerh, hâşiyeye, ihtisar, takrir, nazma çevirme, şevâhid şerhi vb. çalışmalar yapmıştır (bk. bibl.). Son çalışmalar arasında Abdülkerîm Muhammed es-Sa'd'ın *el-Hâşiyetü'l-'aşriyye 'alâ Şerhi Şüzürü'z-zeheb*'i (Riyad 1989), Muhammed b. Muhammed Dîb Hamza'nın *Hâşiyetü Gâyeti'l-ereb 'alâ Tehzîbi Şüzürü'z-zeheb*'i (Beyrut 1991) ve Nevvâb b. Cezzâ el-Hârisî'nin, Muhammed b. Abdülmün'im el-Cevercî'nin şerhi (*Şifâ'ü's-şudûr fi halli elfâzi's-Şüzür*) üzerinde hazırladığı yüksek lisans tezi (*Şerhu Şüzürü'z-zeheb*, el-Câmiatü'l-İslâmiyye külliyyetü'l-lugati'l-'Arabiyye, Medine 1993) zikredilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm en-Nahvî, *Şerhu Şüzürü'z-zeheb* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1965, neşredenin girişi; Serkîs, *Mu'cem*, s. 275; Brockelmann, *GAL*, II, 30; *Suppl.*, II, 19-20; *Fihrisü'l-kütübi'l-mevcûde bi'l-Mektebeti'l-Ezheriyye*, [baskı yeri ve tarihi yok] (Matbaatü'l-Ezher), IV, 219-224; Ali Fevde Nîl, *İbn Hişâm el-Enşârî: Âşâruhü ve mezhâbühü'n-nahvî*, Riyad 1406/1985, s. 74-94; Abdullah Muhammed el-Habeşi, *Câmi'u's-sürûh ve'l-havâşi*, Ebûzabi 1425/2004, II, 1080-1084.

ZÜLFİKAR TÜCCAR